

Beslut

efter kvalitetsgranskning gällande hantering av värdegrundsfrågor i undervisningen, med fokus på kontroversiella frågor vid Vattudalsskolan i Strömsunds kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19-20 § § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Vattudalsskolan avseende verksamhetens kvalitet inom hantering av värdegrundsfrågor i undervisningen med fokus på kontroversiella frågor. Granskningen är inriktad på ämnena samhällskunskap och biologi i årskurs 8 och 9 men behandlar också skolans övergripande värdegrundsarbete.

Kvalitetsgranskningens syfte är att bedöma hur skolans arbete med kontroversiella frågor främjar att eleverna utvecklar demokratisk kompetens, de värden och förmågor eleverna behöver för att verka som aktiva ansvarstagande medborgare.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området (se bilaga 2). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, kvalitetskriterier uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Vattudalsskolan i följande utsträckning:

Arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi

Skolinspektionen bedömer att arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi *i flera delar* främjar utvecklingen av demokratisk kompetens.

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Att använda strategier och metoder för att alla elever ska komma till tals i ett tillitsfullt klassrumsklimat
- Att låta eleverna kritiskt granska olika ställningstaganden och att själva ta ställning

Skolans stödjande strukturer för lärarnas hantering av kontroversiella frågor

Skolinspektionen bedömer att Vattudalsskolan i *låg utsträckning* har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Att identifiera och hantera kontroversiella frågor i skolans övergripande värdegrundsarbete i syfte att stärka elevernas demokratiska kompetens

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 9 januari 2023 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas till [kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se](mailto: kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se). Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2020:8334) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område

Arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen i biologi och samhällskunskap i årskurs 8 och 9 behandlar kontroversiella frågor på ett sätt som främjar utveckling av demokratisk kompetens.

I detta ingår att läraren arbetar för ett tillitsfullt klassrumsklimat. Läraren använder olika strategier för att hantera laddade frågor i undervisningen så att alla elever får möta och pröva olika argument. Läraren gör eleverna delaktiga genom att fånga upp vilka frågor som kan vara kontroversiella och viktiga för eleverna. I undervisningen kring laddade frågor ingår att eleverna får granska andras ställningstaganden kritiskt, analysera frågor utifrån flera perspektiv och själva ta ställning. I detta ingår också att undervisningen rymmer språkutvecklande moment.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi *i flera delar* främjar utvecklingen av demokratisk kompetens.

Motivering

Förutsättningar för ett tillitsfullt klassrumsklimat

Det varierar hur elever får möjlighet att vara aktiva i samtal och diskussioner

Granskningen visar det finns inslag i undervisningen i både samhällskunskap och biologi, där elever får diskutera. Däremot skiljer det sig åt hur undervisningen utformas i olika klassrum och lärarna har tillgång till få verktyg för arbete med klassrumsklimatet inom ramen för ämnesundervisningen.

I intervjuer med lärare och elever framkommer att det är relativt vanligt att eleverna får samtala i små grupper och att lärare ibland ger eleverna en fråga att arbeta med parvis samt använder så kallade exit-lappar. Det förekommer också rollspel och debatter där slumpen avgör om elever ska vara för eller emot en fråga. Lärare beskriver att de fördelar ordet så att även tysta elever ska kunna komma till tals, och att det även ibland slumpas vilken elev som ska få ordet. Både lärare och elever beskriver att värderingsövningar ibland används, men att de främst arbetar med sådant i årskurs 7 och att det är mindre vanligt i högre årskurser. Det framgår också av Skolinspektionens intervjuer att det varierar i vilken utsträckning eleverna ges möjlighet att vara aktiva i samtal i diskussioner. I Skolinspektionens

elevintervjuer framkommer både exempel på att lärare har genomfört flera övningar i syfte att aktivera eleverna, och att undervisningen främst är upplagd så att eleverna lyssnar på läraren och arbetar enskilt. Flera elevgrupper uttrycker att det är mer enskilt arbete i biologi än i samhällskunskap. Några elever beskriver också att lärarna uttrycker tidspress och att de därför inte lägger tid på diskussioner. Det är mest arbete i boken, säger några elever och förklarar att de önskar att det fanns mer tid för diskussioner.

Vidare visar granskningen behov av trygghetsstärkande arbete i vissa klasser. Av elevintervjuer framkommer att det förekommer att elever kommenterar varandra med ett hårt språkbruk, en elev uttrycker att man blir "testad" av andra elever. Intervjuerna visar också att det förekommer sociala grupperingar mellan elever med utländsk bakgrund och elever med svensk bakgrund, och att det finns spänningar mellan grupperna. Lärarna berättar om olika insatser för att öka tryggheten i klasser där det finns social oro. Sådana insatser är stöd av specialpedagog, enskilda samtal med elever, teambuilding-övningar och möten med vårdnadshavare. Däremot framkommer få exempel på trygghetsstärkande arbete inom undervisningen i SO och NO. I elevintervjuerna ges en bild av att lärarnas insatser främst riktas mot dem som är berörda, och att det trygghetsstärkande arbetet för klasserna på gruppnivå är begränsat. Eleverna beskriver att strategier på gruppnivå kan handla om hänsynstaganden vid gruppindelning, att markera att det inte finns "rätt eller fel svar", eller att läraren reagerar på hårda kommentarer. Lärarna ger i intervjuerna några exempel på didaktiska strategier för att stärka tryggheten för eleverna i klassrummet. Exempel som framkommer är medveten fördelning av ordet, att läraren markerar vad som är tillåtet och inte, att läraren ger utrymme till de elever som är trygga nog att dela sina tankar inför andra samt så kallat "tyst samtal".¹ Intervjuerna ger dock inte en bild av samstämmighet i detta arbete mellan lärarna på skolan.

I övrigt framkommer det av intervjuerna att lärarna strävar efter att fånga upp kränkande uttryck då det förekommer, att de värnar om elevernas integritet och att de bemöter kommentarer och frågor utifrån skolans värdegrund.

Det skiljer sig åt mellan klassrum hur väl kontroversiella frågor integreras i undervisningen

Granskningen visar en varierad bild även när det kommer till vilka laddade/känsliga frågor som förekommer i undervisningen.

Några lärare beskriver att ämnesrelevanta värdegrundsfrågor fångas upp genom att man som lärare känner gruppen väl. I biologi beskriver några elevgrupper att de bland annat arbetat med laddade dilemman kring etiska frågeställningar gällande abort och hållbarhetsfrågor, vilket bidragit till diskussioner i klassrummet. Det

¹ En strategi där elever under tystnad skriver upp ord på tavlan, vilka senare diskuteras muntligt.

framkommer också exempel på att anonyma frågor kan ställas inför lektioner i sex och samlevnad. I samhällskunskap ger eleverna exempel på diskussioner om skatter, politik och aktuella händelser såsom Lars Vilks dödsfall. Vissa frågor kan bli känsliga på grund av elevers religion enligt lärarna. I vissa elevgrupper säger eleverna att de inte diskuterar laddade frågor så ofta, att de framför allt håller sig till läroboken, eller att lärarna inte känner till vad som är känsligt för eleverna, samt att de inte ställer frågor om sådant. Enligt elever har också "N-ordet" använts av elever vid upprepade tillfällen, utan att lärare har tagit upp detta till diskussion i klassrummet.

Kritiskt tänkande och perspektivseende

Eleverna får tillämpa olika perspektiv på frågor, men ges få möjligheter att möta och pröva andras ställningstaganden

Granskningen visar att undervisningen tar utgångspunkt i ett källkritiskt förhållningssätt och att lärarna belyser frågor ur olika perspektiv. Däremot får eleverna sällan själva ta ställning genom olika arbetsuppgifter, och inte heller granska olika ställningstaganden kritiskt.

Lärarna i både samhällskunskap och biologi ger exempel på att eleverna ibland får reflektera kring olika källor och case som används i undervisningen. Det kan exempelvis gälla retuscherade bilder eller källor som inte är trovärdiga. Elever uttrycker att de ofta arbetar med källkritiska frågor för att söka svar på om en artikel kan anses vara trovärdig och att de pratar om skillnaden mellan fakta och åsikter. Eleverna ger exempel på att de pratat om att ryska medier ger en annan bild av kriget i Ukraina, att det kan vara olika information i olika media. Däremot har inte eleverna fått ta del av innehållet i olika artiklar/texter för att jämföra dem kritiskt och granska argument. Lärarna berättar att eleverna till viss del får möta olika åsikter genom att de ser filmer och när de arbetar i grupp, men att det främst handlar om att ta del av olika tankar – inte kritiskt granska och själva ta ställning.

För att erbjuda fler perspektiv i undervisningen berättar lärarna i samhällskunskap att de bland annat har bjudit in gymnasieelever som haft diskussioner om EU. Ett annat exempel är digitalt arbete med materialet *Spela roll* från Forum för levande historia. Lärare beskriver att perspektivseende bland annat övas genom att eleverna får i uppgift att undersöka frågor ur individ-/samhällsperspektiv, jämföra likheter och skillnader i olika konflikter och att tillämpa etiska perspektiv inom området lag och rätt. Inom biologi belyser lärarna olika perspektiv bland annat inom arbetet med hållbarhetsfrågor. Det kan gälla arbetsliv, miljö och förutsättningar i samband med klädproduktion berättar en biologilärare.

Lärarna beskriver att det finns språkutvecklande moment i undervisningen, och att det utvecklats under skolans arbete med Skolverkets insats Samverkan för bästa

skola. Det handlar såväl om att förklara ämnesrelevanta begrepp, som ett mer generellt språkstöd.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att använda strategier och metoder för att alla elever ska komma till tals i ett tillitsfullt klassrumsklimat**

Skolans demokratiuppdrag innebär att undervisningen ska främja ett öppet samtalssklimat där olika åsikter kan mötas, prövas och bemötas.² För att alla elever ska ges möjlighet att göra aktiva ställningstaganden kring frågor som kan väcka starka känslor och skapa spänningar, behöver samtal föras under trygga och ordnade former.

Granskningen visar att lärarna har tillgång till få didaktiska strategier och verktyg som syftar till att öka tryggheten i klassrummet, och möjliggöra för alla elever att komma till tals i lärarledda samtal. Granskningen visar också att det skiljer sig mycket åt mellan klassrum gällande elevernas möjlighet att delta i diskussioner och samtal. I vissa klasser finns behov av trygghetsstärkande arbete. Genom att aktivt arbeta för ett tillitsfullt klassrumsklimat kan lärare öka elevernas delaktighet i undervisningen, och åstadkomma en ämnesundervisning som i högre utsträckning rymmer frågor som är angelägna för eleverna. I detta är det av betydelse att lärarna söker likvärdiga förhållningssätt så att arbetssätt avgörs av elevgruppens behov, inte vilken lärare som undervisar.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn verkar för ett utvecklingsarbete som syftar till att skapa ett mer tillitsfullt och likvärdigt klassrumsklimat på skolan.

- **Att låta eleverna kritiskt granska olika ställningstaganden och att själva ta ställning**

Enligt läroplanen är ett av skolans mål att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Eleverna ska också kunna leva sig in i och förstå andra människors situation.³ Att kritiskt granska kontroversiella frågor inkluderar färdigheter som att kunna analysera, reflektera, dra slutsatser, värdera och ifrågasätta. För att åstadkomma detta behöver lärare ge eleverna möjligheter att träna sitt kritiska tänkande genom att inse konsekvenserna av olika alternativ.⁴

² Förordning (SKOLFS 2010:37). 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet

³ Förordning (SKOLFS 2010:37). 2. Övergripande mål och riktlinjer, normer och värden

⁴ Att undervisa om kontroversiella frågor, Europarådet (2016), Svåra frågor i klassrummet, Forum för levande historia (2020), Förordning (SKOLFS 2010:37) 1 Skolans värdegrund och uppdrag. Skolans uppdrag

Granskningen visar att det förekommer att elever får ta del av olika perspektiv på frågor. Däremot får eleverna sällan möjlighet att självständigt tillämpa olika perspektiv på frågor, granska ställningstaganden kritiskt och själva ta ställning på ett strukturerat sätt. Att ge eleverna möjligheter att möta andra åsikter än den egna gruppens kan vara särskilt angeläget i grupper där det råder relativt bred konsensus. Genom att granska olika ställningstaganden kan elevernas förståelse för andra synsätt främjas, och elevernas förmåga att agera ansvarsfullt kan därmed stärkas.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn verkar för att lärarna utvecklar arbetet med kritisk granskning, perspektivseende och ställningstagande i undervisning med kontroversiella frågor.

Skolans stödjande strukturer för lärarnas hantering av kontroversiella frågor

Här bedöms i vilken utsträckning skolan har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

I detta ingår att skolan har ett aktivt och systematiskt värdegrundsarbete som rymmer laddade och känsliga frågor. Skolledningen har kunskap om kontroversiella frågor på skolan och i omvärlden, vilket inkluderar beredskap för frågor som kan komma att bli aktuella att hantera. Skolledningen har också en god bild av hur lärarna arbetar inom området och vilket behov av stöd som kan finnas. I detta ingår att skolan har ett gemensamt förhållningssätt kring hur laddade frågor bör hanteras i undervisningen. Det ingår också att lärarna har möjlighet till gemensam reflektion kring undervisningen och kollegialt lärande eller annan kompetensutveckling vid behov.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Vattudalsskolan i *låg utsträckning* har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

Motivering

Prioritering på skolövergripande nivå

Kontroversiella frågor fångas inte upp i skolans övergripande värdegrundsarbete

Granskningen visar att Vattudalsskolan har ett trygghetsarbete som bland annat utgår från skolans plan mot diskriminering och kränkande behandling samt skolans trivselregler. I detta ingår dock inte att identifiera värdegrundsrelaterade frågor som är viktiga för eleverna.

Rektorn beskriver att skolans mentorer tar upp likabehandlingsplanen på den handledartid de har med eleverna, och att värdegrundsarbetet som riktas till elever främst sker vid dessa tillfällen. Såväl skolledningen som lärarna uppger i Skolinspektionens intervjuer att det finns värdegrundsrelaterade problem vid skolan. Det gäller bland annat kulturfrågor, kontrollutövande, språkbruk, respektlöst beteende och kommunikation i sociala medier. Det finns även en förväntan att skolan ska ta hand om sådant som sker på elevernas fritid säger rektorn. Däremot har inte skolan något övergripande värdegrundsarbete där dessa frågor ingår, eller där kontroversiella frågor fångas upp för att behandlas i ämnesundervisningen i relevant ämne. Lärarna uppger de bemöter eleverna när det uppstår frågor, men att mentorernas handledningstid används på olika sätt. Ingen av lärarna beskriver att de genomför aktiviteter kring de värdegrundsrelaterade utmaningarna på som finns vid skolan under handledningstiden.

Behov av värdegrundsarbete identifieras främst på skolans elevhälsomöten som genomförs varje vecka, berättar rektorn. De värdegrundsrelaterade aktiviteter som lärare och skolledning beskriver i Skolinspektionens intervjuer är ett arbete med polisens material *Delbart* och vissa ämnesrelaterade värdegrundsprojekt såsom ett arbete med filmen *Cat walk* i svenskämnet. För att stärka gemenskapen har skolan en kick off i vid starten av ett nytt läsår och i samband med det arbetar de med värdegrundsfrågor under två dagar. Av intervjuerna framgår att skolans värdegrundsarbete i övrigt till stor del fokuseras på åtgärdande aktiviteter i samband med att signaler om otrygghet eller ohälsa når skolans elevhälsoteam. Ett sådant exempel är att skolan har organiserat samtalsgrupper för flickor i vissa klasser för att stärka tryggheten samt genomfört ett övergripande arbete om psykisk ohälsa då det funnits behov av det. Rektorn uttrycker att skolans personal agerar när det uppstår saker, men att de? Skolan? behöver arbeta mer med det förebyggande.

Granskningen visar vidare att det finns få organiserade forum vid skolan utanför ämnesundervisningen, där elever kan samlas för att diskutera frågor som kan kopplas till värdegrundsarbetet. Det finns ett elevråd men intervjuerna visar att det främst används för praktiska frågor.

Vägledning och stöd

Lärarna upplever att organisationen erbjuder stöd, men ytterligare vägledning kan behövas i arbetet med kontroversiella frågor

Granskningen visar att lärare får stöd av skolledning och elevhälsa, men att det främst gäller trygghetsfrågor och kränkingsärenden.

Av Skolinspektionens intervjuer framgår att lärare upplever att skolledningen är tillgänglig för att ge stöd och att det främst har varit aktuellt vid frågor som rör trygghet och studiero, elever med hög frånvaro och vid mobbning och kränkningar. Rektorn uppmärksammar behov av övrigt stöd bland annat genom att följa arbetet i en klass under en hel dag en hel dag, så kallad "jobbskuggning". Vid klasskonferenser

finns också forum att skapa en gemensam bild av behov i de olika klasserna. I samband med att skolan har fått ett mer heterogent elevunderlag har skolan fått stöd av RCI- resurscentrum för integration. Rektorn beskriver att det fortsatt finns att tillgå när och om skolans personal upplever att det finns behov.

Inom skolans organisation kan lärare även få stöd av specialpedagog och elevhälso-team samt skolpsykolog. Av intervjuerna framgår dock inte att sådant stöd har gällt hantering av värdegrundsrelaterade frågor. Däremot berättar rektorn att skolans kurator tagit fram ett årshjul där värdegrundsrelaterade teman ska kunna kopplas ihop med undervisningen. Rektorn uppger dock att det har varit hög omsättning av kuratorer vid skolan och att detta arbete är beroende av om en stabil situation med kurator kan etableras vid skolan. Skolinspektionens intervjuer visar också, vilket framgår tidigare i beslutet, att skolan behöver arbeta för att utveckla tillitsfulla klassrum där elever görs delaktiga och kan uttrycka sig kring känsliga och laddade frågor. I detta kan lärarna behöva stöd.

Gemensam utveckling av undervisningen

Inom de arbetsgrupper som finns vid skolan idag sker inte ett undervisningsnära utvecklingsarbete som rymmer kontroversiella värdegrundsfrågor

Granskningen visar att Vattudalsskolans forum för samarbete och gemensamt ansvarstagande är under utveckling och att det varierar hur arbetslagen används.

Rektorn beskriver att skolan tidigare har haft en kultur där många frågor styrdes till rektor, men att det nu finns ett tydligare gemensamt arbete som utgår från skolans styrdokument. Enligt rektorn är det nu mer diskussioner mellan lärare vid skolan. Även arbetet i skolans elevhälsoteam har byggts över tid, och nyligen fått den form det har idag där även lärarna driver frågor och tar ansvar.

Gällande skolans arbetslag beskriver lärarna att de exempelvis samarbetar mellan klasser för att förbättra förutsättningarna för enskilda elever och grupper. Enligt rektorn har arbetslagen lagt upp sina möten på olika sätt exempelvis så att vissa fokuserar mer på elever och samarbeten, och andra på systematiskt kvalitetsarbete och det övergripande skolarbetet. Arbetslagstid kan också användas för kollegialt lärande. Lärare ger dock bilden av att de främst arbetar med utveckling av undervisningen var för sig, och att de likaså arbetar mest enskilt med frågor som rör laddade frågor och hur tillitsfulla diskussionsklimat kan åstadkommas.

Lärarna beskriver vidare att de ibland får förslag på kompetensutveckling och att skolledningen är positiva till fortbildningsinsatser. Just nu arbetar hela kollegiet med Lgr 22, tidigare har kollegialt lärande handlat om trygghet, studiero och ledarskap i klassrummet. Rektorn beskriver att skolans behov framåt handlar om bland annat handlar om psykisk ohälsa.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att identifiera och hantera kontroversiella frågor i skolans övergripande värdegrundsarbete i syfte att stärka elevernas demokratiska kompetens**

Skolans uppdrag är att förmedla kunskaper och värden, och rusta elever för ett aktivt och demokratiskt medborgarskap.⁵ År 2010 antog Europarådet en stadga om utbildning i demokratiskt medborgarskap och mänskliga rättigheter. Avsikten var att stärka skolorna i arbetet med utveckling av elevernas demokratiska kunskaper, värden och förmågor och därmed öka motståndskraften mot extremism och riskbeteende.

Granskningen visar att Vattudalsskolan har ett värdegrundsarbete som till stor del handlar om elevernas trygghet, och främst är åtgärdande. Ett skolövergripande arbete med utgångspunkt i skolans demokratiuppdrag har ännu inte utvecklats vid skolan. Granskningen visar vidare att det varierar hur forum för samarbete och handledningstid för eleverna används vid skolan, samt att undervisningen kan bli mer likvärdig.⁶

Genom att ta utgångspunkt i de värdegrundsfrågor som identifierats som utmaningar på skolan, och undersöka vilka frågor lärare och elever upplever som laddade kan en beredskap för ett skolgemensamt arbete skapas och ett gemensamt förhållningssätt sökas. Med ett tydligare gemensamt ansvarstagande för arbetet kan lärarnas förutsättningar att utveckla arbetssätt där kontroversiella frågor blir en aktiv del i undervisningen förbättras. I de etablerade mötesfora som redan finns på skolan kan lärare, annan personal och skolledning tillsammans utbyta erfarenheter och utarbeta didaktiska strategier och metoder för det fortsatta arbetet med utveckling av undervisningen. I detta behöver lärarna erbjudas stöd och vägledning.

⁵ 1 kap. 4 §, 10 kap. 2 § skollagen (2010:800), Förordning (SKOLFS 2010:37) 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

⁶ se Arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi, s. 4-8

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn utvecklar skolans övergripande värdegrundsarbete så att frågor som är laddade och/eller känsliga för eleverna fångas upp och hanteras i undervisningen. Europarådets och Skolverkets stödmaterial kan med fördel användas i arbetet.⁷

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Ana-Maria Koci Spång

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Karin Lindqvist, föredragande utredare och Ewa Mölleryd, utredare deltagit.

⁷ Skolverket 2021 <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/kontroversiella-fragor>, Hantera kontroversiella frågor, ett verktyg för skolans ledning och seniora ledare, Europarådet (2017), Att undervisa om kontroversiella frågor, Europarådet (2016).

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Vattudalsskolan har 158 elever och är belägen i Strömsunds kommun. På Vattudalsskolan arbetar två lärare i biologi varav en obehörig samt tre behöriga lärare i samhällskunskap.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Tre gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från skolan och dels den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Frågeställning 1

I vilken utsträckning hanteras kontroversiella frågor i undervisningen i samhällskunskap och biologi i årskurs 8-9, så att det främjar utveckling av demokratisk kompetens?

Kvalitetskriterier

Förutsättningar för ett tillitsfullt klassrumsklimat

Lärarna arbetar aktivt för att främja ett öppet klassrumsklimat, så att pojkar och flickor vill och vågar yttra sig, även i kontroversiella frågor.

Kritisk tänkande och argumentation

Lärarna arbetar medvetet för att uppmuntra och utmana pojkar och flickor att kritiskt granska egna och andras ställningstaganden och grunderna för dem, även i kontroversiella frågor.

Perspektivseende och etiska ställningstaganden

Lärarna arbetar medvetet för att låta pojkar och flickor möta/pröva/analysera olika perspektiv på kontroversiella frågor och göra en bedömning, så att frågorna ges en allsidig belysning och eleverna tränas och utmanas i att se frågorna på flera nya sätt.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning finns stödjande strukturer och andra förutsättningar som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen?

Kvalitetskriterier

Prioritering på skolövergripande nivå

Rektorn har ett strategiskt och aktivt värdegrundsarbete där arbetet med kontroversiella frågor ingår, så att skolan som helhet arbetar utifrån ett gemensamt förhållningssätt kring dessa frågor.

Vägledning och stöd

Lärarna ges vägledning, stöd och kompetensutveckling, så att de känner sig trygga och inte undviker olika kontroversiella frågor i undervisningen.

Gemensam utveckling av undervisningen

Lärarna utbyter erfarenheter och reflekterar tillsammans över utmaningar och lärdomar i undervisningen, så att deras didaktiska strategier och metoder gällande hantering av kontroversiella frågor utvecklas.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/skolans-hantering-av-vardegrundsfragor-med-fokus-pa-kontroversiella-fragor/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1

1 kap. 4-5 §§ skollagen, 10 kap. 2 § skollagen

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan

1. Skolans värdegrund och uppdrag. Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, Saklighet och allsidighet, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag

2. Övergripande mål och riktlinjer. Normer och värden, Kunskaper, Elevernas ansvar och inflytande, Skola och hem, Rektorns ansvar

Kursplaner för ämnena biologi och samhällskunskap i grundskolan (förordning [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Bedömningsområde 2

1 kap. 4-5 §§ skollagen, 2 kap 10 § skollagen, 2 kap. 34 § skollagen, 4 kap. 3-5 §§ skollagen, 10 kap. 2 § skollagen

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan

1. Skolans värdegrund och uppdrag. Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, Saklighet och allsidighet, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag

2. Övergripande mål och riktlinjer. Normer och värden, Kunskaper, Elevernas ansvar och inflytande, Skola och hem, Rektorns ansvar

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Att använda strategier och metoder för att alla elever ska komma till tals i ett tillitsfullt klassrumsklimat
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 2: Att låta eleverna kritiskt granska olika ställningstaganden och att själva ta ställning
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 3: Att identifiera och hantera kontroversiella frågor i skolans övergripande värdegrundsarbete i syfte att stärka elevernas demokratiska kompetens

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?